Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1922 kl. 11 f. m.

Sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande (nr 2) i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag m. m., dels ock i anledning därav väckta motioner.

Genom en den 31 mars 1922 dagtecknad proposition, nr 241, som av riksdagen hänvisats till lagutskott samt, tilldelad första lagutskottet, av sistnämnda utskott hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och första lagutskott, här nedan kallat utskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade, här nedan omförmälda förslag till

1) lag innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag; och

2) lag innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft tre inom första kammaren i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

nr 159 av herr *Reuterskiöld,*

nr 160 av herr *von Geijer,* med instämmande av herr *Nils Anton Nilsson,* samt

nr 161 av herr *Lindhagen.*

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande lagförslag, tillåter sig utskottet att hänvisa till propositionen jämte därvid fogade protokollsutdrag. Utskottet tillåter sig även erinra, att de framlagda förslagen i huvudsak äro grundade på de av särskilda inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga avgivna betänkanden och förslag i fråga om kvinnors tillträde till statstjänster, del I, avlämnad den 14 februari 1920, och del II, avlämnad den 27 december samma år. Dessa betänkanden innehålla även redogörelse för vad i frågan tidigare förekommit. Vad motionärerna hemställt återgives här nedan, och får utskottet i fråga om vad de till stöd för sina yrkanden anfört hänvisa till motionerna.

Genom det definitiva antagandet år 1921 av de vid 1920 års riksdag såsom vilande antagna förslag till ändrad lydelse av §§ 4, 28, 33 och 108 regeringsformen samt § 70 riksdagsordningen hava från grundlagarna i huvudsak avlägsnats de bestämmelser, vilka förut utgjort hinder för kvinnors utnämnande och befordrande till statstjänster. Uti § 28 regeringsformen enligt dess ändrade lydelse stadgas sålunda, att till ämbeten och tjänster, varom i lagrummet förmäles, må *med tillämpning av grunder, som av Konungen och riksdagen godkänts,* även kvinnor kunna utnämnas och befordras. Endast beträffande prästerlig tjänst föreskrives, att kvinna ej må därtill utnämnas, där ej annorledes blivit bestämt i den ordning, § 87 mom. 2 regeringsformen stadgar.

De föreliggande förslagen.

I det nu föreliggande förslaget till lag innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag har Kungl. Maj:t för riksdagen till godkännande framlagt de utav ovannämnda grunder, som enligt uttalande av föredragande departementschefen böra fastställas i lag. Vissa frågor, som stå i samband med spörsmålet om kvinnors tillträde till statstjänst, nämligen om kvinnliga statstjänares avlönings- och pensioneringsförhållanden samt om vissa statstjänsters eventuella reserverande för kvinnor, böra enligt den i propositionen intagna ståndpunkten avgöras i den ordning, som gäller för statsregleringsbeslut. Förslag i dessa ämnen torde även inom de närmaste åren komma att föreläggas riksdagen. Det nu förevarande förslaget till behörighetslag innehåller i 1 § en allmän regel om kvinnas principiella likställighet med man ifråga om behörighet att innehava statstjänst. Till denna allmänna regel hava i 2 § fogats bestämmelser om de särskilda fall, i vilka densamma icke skall gälla. Den regel, som sålunda givits med av-

seende å kvinnas behörighet att bekläda statstjänst, skall enligt 3 § även gälla ifråga om kvinnas behörighet att innehava allmänt uppdrag, som icke är att hänföra till dylik tjänst. Då i lagen icke intagits någon föreskrift om gift kvinnas ställning i statstjänsten, följer därav, att i lagen genomförts full likställighet mellan gifta och ogifta kvinnor.

Med det framlagda förslaget till lag innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken åsyftas, att i berörda balk vidtaga de ändringar, som påkallas av att kvinnor genom behörighetslagen erhålla tillträde till domarämbetet.

Det har föreslagits, att de framlagda lagförslagen skola träda i kraft den 1 januari 1923.

Herr Reuterskiöld har i den av honom väckta motionen yrkat, att riksdagen ville, antingen med avslag å nu ifrågavarande proposition i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för en följande riksdag av fullständigt förslag till kungörelse om de grunder, som skola tillämpas vid utnämning av kvinna till ämbeten eller tjänster, eller, därest riksdagen funne Kungl. Maj:ts förslag böra nu bifallas, beslutet därom icke måtte träda i kraft, förrän riksdagen fastställt även avlönings- och övriga grunder för kvinnas tillträde till ämbeten och tjänster.

I den av herr von Geijer framburna motionen har hemställts, att riksdagen ville för sin del besluta, att i 2 § av förevarande förslag till behörighetslag måtte införas nya moment, upptagande bland statstjänster, som ej må innehavas av kvinna, dels sådana domartjänster, för vilkas beklädande erfordras lagkunskap, dels ock sådana tjänster, med vilka chefsbefattningar äro förenade.

Slutligen har herr Lindhagen uti den av honom väckta motionen hemställt,

»I. att riksdagen i det genom propositionen nr 241 framlagda lagförslaget om kvinnas behörighet att innehava statstjänst ville för sin del göra den ändring, att vad i 2 § av förslaget stadgas därom att diplomatiska och konsulära tjänster, socialattaché- och kanslistbefattningar däri dock ej inbegripna, ej må innehavas av kvinna måtte utgå ur förslaget; samt

II. att riksdagen ville i skrivelse anhålla att regeringen måtte taga i övervägande:

a) huruvida ej i lag bör stadgas även vilka slag av tjänster, som böra förbehållas kvinna;

b) huruvida ej ordnandet av de kvinnliga statstjänarnas avlöningsförhållanden böra i sina principiella delar avgöras icke genom statsregleringar utan i lag;

c) huruvida lagbestämmelser kunna meddelas i syfte att svenskfödd kvinna, som genom gifte med utländsk man förlorat svensk medborgarrätt, dock fortfarande liksom även eventuellt hennes barn, som vistas i landet, må förbehållas befogenhet åtminstone efter prövning för varje särskilt fall att innehava svensk statstjänst likaväl som svensk undersåte;

d) huruvida ej faran för åsidosättande av övriga befordringsregler genom den mångtydiga bestämmelsen om befordran 'efter förtjänst och skicklighet' kunde ytterligare för kvinna minskas något genom föreskrift i lag, att befordran skall ske utan hänsyn till kön.»

Utskottet. Beträffande den form, i vilken de i § 28 regeringsformen omförmälda grunder för kvinnors tillträde till statstjänst böra komma till stånd, ansluter sig utskottet till den av de sakkunniga uttalade, av departementschefen biträdda meningen. Utskottet finner det välbetänkt, att de områden av statstjänsten, till vilka kvinnor skola äga tillträde, bestämmas i lag, under det att frågorna om principerna för de kvinnliga befattningshavarnas avlönande och pensionerande samt om vissa tjänsters eventuella reserverande för kvinnor behandlas såsom statsregleringsärenden. Utskottet kan sålunda icke dela den av herr Reuterskiöld framförda uppfattningen, att ovannämnda grunder icke böra fastställas genom lag, eller att, därest lagformen användes, den föreslagna lagen måste innehålla även regler angående de kvinnliga statstjänarnas löne- och pensionsvillkor. Något stöd för sistnämnda uppfattning torde icke kunna hämtas ur vare sig grundlagens ordalydelse eller dess mening. Ej heller kan utskottet biträda den av herr Lindhagen uttalade åsikten, att i lag bör stadgas, vilka slag av tjänster, som skola förbehållas kvinnor, samt att jämväl ordnandet av de kvinnliga statstjänarnas avlöningsförhållanden bör ske i samma form. De skäl, som av de sakkunniga anförts för den av dem intagna ståndpunkten, att berörda frågor böra prövas i för statsregleringsbeslut stadgad ordning, finner utskottet övertygande.

Vad härefter angår sambandet mellan frågan om behörighet för kvinnor att innehava vissa statstjänster, å ena, samt ordnandet av de kvinnliga befattningshavarnas avlönings- och pensioneringsförhållanden, å andra sidan, har departementschefen gjort gällande, att någon nödvändighet att låta behörighetslagen vila, intill dess nyssnämnda avlönings- och pensioneringsfrågor blivit avgjorda, icke föreligger. Till denna uppfattning kan utskottet icke ansluta sig. Såsom departementschefen erinrat, skulle antagandet av en behörighetslag, utan att samtidigt särskilt beslut fattades om

kvinnliga statstjänares avlöning och pensionering, i sistnämnda hänseenden få anses innebära ett provisorium. Verkan därav skulle bliva, att nuvarande avlönings- och pensioneringsbestämmelser, intill dess annorlunda beslutades, bleve gällande för kvinnliga befattningshavare. En dylik anordning måste emellertid, även om provisoriet bleve av kort varaktighet, anses synnerligen otillfredsställande. Det har av ålder betraktats såsom naturligt, att en person, som utnämnes till ämbete eller tjänst, även skall komma i åtnjutande av de med beställningen förenade avlöningsförmånerna. Den av departementschefen förordade anordningen skulle emellertid medföra, att en kvinna, som under tiden intill dess de kvinnliga statstjänarnas avlöningsförhållanden bleve slutligt ordnade, utnämndes till befattning, som för närvarande är förbehållen män, visserligen under denna tid skulle komma att uppbära den för tjänsten fastställda lönen, men skulle vara skyldig att underkasta sig de förändringar med avseende å avlöningen, som framdeles kunde bliva bestämda. Därest principen om lika lön för man och kvinna i lika befattning vid den definitiva regleringen av de kvinnliga befattningshavarnas avlöningsförhållanden icke skulle antagas, komme därför en under dylika förhållanden utnämnd kvinna att få vidkännas en måhända avsevärd nedsättning i sin avlöning. Vidare skulle en förändring av pensionsvillkoren antagligen komma att medföra, antingen att hon, ehuru hon under denna tid erlagt föreskriven pensionsavgift, skulle nödgas betala ytterligare avgift för samma tid för att få åtnjuta den med befattningen förenade pensionen, eller ock att hon skulle erhålla en lägre pension än den, som enligt förutvarande bestämmelser motsvarade den erlagda pensionsavgiften. Än större svårigheter skulle genom ett dylikt provisorium uppkomma ifråga om de befattningar, för vilka för närvarande olika avlöningsbelopp äro fastställda för manliga och kvinnliga befattningshavare. Såväl de sakkunniga som departementschefen synas utgå från, att den föreslagna lagen i denna del skulle innebära att, därest kvinna utnämndes till dylik befattning, som förut varit reserverad för män, hon skulle komma att uppbära den för kvinnliga befattningshavare fastställda avlöningen. Detta finner utskottet ingalunda uppenbart. Det vill snarare synas utskottet som om ett antagande av den i den föreslagna lagen givna regeln om likställighet mellan man och kvinna skulle medföra, att kvinna, som utnämndes till tjänst, vilken varit förbehållen män, skulle tills vidare åtnjuta de med tjänsten förut förenade löneförmånerna. I följd därav skulle man uti de befattningar, varom nu är fråga, få två grupper av kvinnliga befattningshavare med i vissa fall lika beteckning och i stort sett sammanfallande arbete

men olika avlöning. I varje fall synes ett godtagande av den föreslagna anordningen komma att medföra utomordentligt stora svårigheter vid tillämpningen av nu gällande avlöningsbestämmelser. Utskottet anser därför för sin del olämpligt, att bestämmelser åsyftande att reglera kvinnors behörighet att innehava statstjänst, träda i kraft, innan frågan om kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensioneringsförhållanden blivit slutligt avgjord. Då, såsom departementschefen framhållit, all sannolikhet talar för, att under den närmaste tiden kvinnor endast i mera sällsynta fall kunna ifrågakomma vid tillsättandet av sådana befattningar, från vilka de för närvarande äro uteslutna, kan enligt utskottets mening ett uppskov med den föreslagna lagstiftningens tillämpande icke medföra några större olägenheter.

Ehuru utskottet sålunda icke anser sig kunna tillstyrka ett provisorium av ovan anförda art, finner utskottet det likväl icke erforderligt, att behandlingen av det föreliggande förslaget till behörighetslag uppskjutes i avbidan på framläggandet av förslag till avlönings- och pensioneringsbestämmelser. Det synes utskottet lämpligast, att en dylik lag nu antages, men att lagens ikraftträdande uppskjutes till dess avlönings- och pensioneringsfrågorna blivit avgjorda. Ett antagande redan nu av en lag, som angiver gränserna för kvinnors behörighetsområde inom statstjänsten, skulle innebära vissa fördelar och torde komma att underlätta den pågående utredningen rörande de kvinnliga statstjänarnas avlönings- och pensioneringsförhållanden.

Att nu bestämma tiden för den ifrågasatta lagens ikraftträdande låter sig icke göra. Valet av tidpunkt för ikraftträdandet blir givetvis beroende på frågan, när avgörande kan träffas rörande kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensioneringsförhållanden. Det har synts utskottet lämpligast, att beslut om lagens ikraftträdande fattas av Konungen och riksdagen gemensamt. Utskottet anser sig därför böra hemställa, att den i det framlagda förslaget till behörighetslag intagna bestämmelsen om tiden för lagens ikraftträdande utbytes mot föreskrift, att lagen skall träda i kraft den dag, Konungen med riksdagen bestämmer. Genom ett dylikt stadgande möjliggöres, att beslut om ikraftträdandet fattas utan iakttagande av den i § 87 regeringsformen föreskrivna ordning. Då det synes antagligt, att avlönings- och pensioneringsvillkoren komma att bestämmas samtidigt för alla kvinnliga statstjänare, saknar utskottet anledning att inlåta sig på frågan, huruvida möjlighet finnes att låta behörighetslagen efter hand träda i kraft för olika delar av statstjänsten.

Vad härefter angår det sakliga innehållet av det framlagda förslaget

till behörighetslag, kan utskottet ansluta sig till de av departementschefen anförda synpunkter. Utskottet anser för sin del riktigt, att i lagen gives uttryck åt den allmänna regeln om kvinnas principiella likställighet med man ifråga om behörighet att innehava statstjänst. De föreslagna bestämmelserna om undantag från nämnda regel finner utskottet väl avvägda.

Ett av de mest svårlösta problemen vid uppställandet av nyss berörda undantag från den allmänna likställighetsregeln är givetvis frågan om behörighet för kvinnan att innehava domarämbete. Utskottet anser det icke erforderligt att nu upprepa de skäl, som kunna anföras för och emot kvinnors tillträdande av dylikt ämbete. För nämnda skäl hava redan de sakkunniga och departementschefen utförligt redogjort. Lika med den sistnämnda anser utskottet riktigt, att vid behandling av denna fråga omdömen rörande en i kvinnans natur grundad underlägsenhet för henne ifråga om med domartjänsten förenade uppgifter lämnas åsido, och finner utskottet de invändningar, som med hänsyn till vidmakthållandet av domstolarnas och rättskipningens auktoritet anförts mot ett medgivande av behörighet för kvinna att vara ledamot av domstol, inför vilken offentlig rättsförhandling äger rum, icke äga den vikt och betydelse, man velat tillskriva dem. Då utskottet i denna del biträder den av departementschefen uttalade meningen, kan utskottet icke tillstyrka bifall till det ändringsyrkande, som härutinnan framställts i den av herr von Geijer väckta motionen.

Ej heller kan utskottet ansluta sig till den i nyssnämnda motion framförda uppfattningen, att kvinna icke bör medgivas behörighet att innehava chefsbefattning. På de av departementschefen anförda skäl finner utskottet en undantagsbestämmelse i denna del icke erforderlig.

Herr Lindhagen har i sin förevarande motion yrkat, bland annat, att den i den föreslagna lagen intagna bestämmelsen, att kvinna ej må innehava diplomatiska och konsulära tjänster, socialattaché- och kanslistbefattningar däri dock ej inbegripna, måtte utgå. Detta yrkande kan utskottet icke biträda. De av de sakkunniga anförda, av departementschefen åberopade skälen för den i lagförslaget intagna ståndpunkten finner utskottet övertygande.

Beträffande härefter det framlagda förslaget till lag innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken har utskottet intet annat att erinra än att, då denna lag bör träda i kraft samtidigt med behörighetslagen, utskottet, som föreslagit att sistnämnda lag måtte träda i kraft den dag, Konungen med riksdagen bestämmer, anser sig böra hemställa, att enahanda föreskrift måtte givas även i fråga om de föreslagna ändringarna i rättegångsbalken.

Vad slutligen angår herr Lindhagens ovan omförmälda yrkande, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, dels huruvida lagbestämmelser kunna meddelas i syfte, att behörighet att lika med svensk medborgare innehava statstjänst må tillerkännas vissa personer, som sakna svensk medborgarrätt, dels ock huruvida i lag kan föreskrivas, att befordran skall ske utan hänsyn till kön, kan utskottet icke tillstyrka avlåtandet av en dylik skrivelse. Den första frågan synes utskottet böra upptagas till behandling i annat sammanhang, och vad angår det senare spörsmålet, kan utskottet icke finna en lagbestämmelse i angivet syfte erforderlig.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.) *(Utskottets förslag.)*

1:o) **LAG**

innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag.

Med upphävande av vad i lag eller särskild författning finnes stridande mot här nedan givna bestämmelser förordnas som följer:

1 §.

I fråga om behörighet att innehava statstjänst skall med de undantag, i denna lag angivas, kvinna vara likställd med man.

Angående kvinnas behörighet att innehava prästerlig eller annan kyrklig tjänst gäller vad därom särskilt stadgas.

2 §.

Följande statstjänster må ej innehavas av kvinna:

1. militära och civilmilitära tjänster ävensom sådana tjänster utom krigsmakten, med vilka är förenad skyldighet att tjänstgöra vid armén eller marinen;

(Kungl. Maj:ts förslag.) *(Utskottets förslag.)*

2. diplomatiska och konsulära tjänster, socialattaché- och kanslistbefattningar däri dock ej inbegripna;

3. tjänster vid fångvårdsanstalt, allmän uppfostringsanstalt, allmän alkoholistanstalt eller annan dylik inrättning, såvida med tjänsten är förenad skyldighet att inom anstalten utöva ledning eller bevakning huvudsakligen av män eller manliga minderåriga; dock må utan hinder härav kvinna kunna, där särskilda omständigheter därtill föranleda, innehava befattning såsom lärare vid anstalt, som nu sagts;

4. tjänster vid anstalt för sinnessjuka, med vilka tjänster är förenad skyldighet att handhava sådan vård av sinnessjuka, vilken icke skall handhavas av kvinna;

5. tjänster, med vilka är förenad skyldighet att ansvara för eller biträda vid upprätthållande av allmän ordning och säkerhet; dock må utan hinder härav kvinna kunna för särskild uppgift innehava anställning vid poliskår;

6. tjänster vid tullverket, med vilka är förenad skyldighet att fullgöra bevakning;

7. tjänster vid skogsstaten, med vilka är förenad skyldighet att fullgöra bevakning;

8. tjänster, med vilka är förenad skyldighet att meddela undervisning i gymnastik vid högre allmänt läroverk, realskola eller seminarium för utbildande av manliga folkskollärare.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av vad sålunda stadgats, utfärdar Konungen.

3 §.

I fråga om behörighet att innehava allmänt uppdrag, vilket icke är att hänföra till statstjänst, skall kvinna vara likställd med man; dock må, där med sådant uppdrag är förenat åliggande, vilket enligt 2 § utgör hinder för kvinna att innehava statstjänst, uppdraget icke innehavas av kvinna.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1923.

Denna lag skall träda i kraft den dag, Konungen med riksdagen bestämmer.

(Kungl. Maj:ts förslag.) *(Utskottets förslag.)*

2:o) **LAG**

innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken.

Härigenom förordnas,

att vad i 1 kap. 6 § rättegångsbalken stadgas angående hinder för män att hava säte i domstol skall äga motsvarande tillämpning ifråga om kvinnor samt om män och kvinnor, vilka äro i skyldskap eller svågerlag, som där sägs, så ock att samma hinder skall gälla för äkta makar;

att vad i 13 kap. 4 § rättegångsbalken sista punkten stadgas angående jäv emot domare i hovrätt skall gälla jämväl där make eller maka, dotter eller sonhustru i underrätten dömt;

samt att vad i 15 kap. 3 § rättegångsbalken stadgas angående hinder för någon att vara fullmäktig på grund av skyldskap eller svågerlag med den, som i rätten domare sitter, eller på grund av att make sitter i rätten, skall äga motsvarande tillämpning jämväl när domaren är kvinna.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1923.

Denna lag skall träda i kraft den dag, Konungen med riksdagen bestämmer.

B) att ifrågavarande motioner, i vad de ej kunna anses genom utskottets hemställan under A) här ovan besvarade, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 maj 1922.

På sammansatta stats- och första lagutskottets vägnar:

CARL HEDERSTIERNA.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit: herrar Hederstierna, C. G. Ekman, Nilsson i Kabbarp*, Nilsson i Skottlandshus, Jacob Larsson, Rogberg, Olsson i Kullenbergstorp, Carlsson-Frosterud*, Nilsson i Örebro, af Ekenstam, Lindley och Johansson i Brånalt*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1:o) *vidkommande utskottets hemställan i dess helhet:*

av herr *Hederstierna,* som med instämmande av herrar *Nilsson* i Skottlandshus, *Rogberg, Olsson* i Kullenbergstorp, *af Ekenstam* och *Johansson* i Brånalt anfört:

»I likhet med utskottet och på av detsamma anförda skäl kan jag icke ansluta mig till departementschefens uppfattning, att någon nödvändighet icke föreligger att låta behörighetslagen vila, till dess de kvinnliga befattningshavarnas avlönings- och pensioneringsfrågor blivit avgjorda. Oaktat utskottet haft denna åsikt, har utskottet emellertid icke funnit det erforderligt att uppskjuta behandlingen av det föreliggande förslaget till behörighetslag i avbidan på framläggandet av förslag till avlönings- och pensioneringsbestämmelser i ämnet. De skäl, som av utskottet anförts för denna dess åsikt, kan jag icke dela. Tvärtom synes mig ingen anledning föreligga att företaga prövningen av nu föreliggande lagförslag förr än i sammanhang med fastställandet av de nämnda bestämmelserna. Först när förslag till dessa föreligga, är man i tillfälle att pröva ärendet i hela dess vidd, och något avgörande skäl att redan nu binda sig i behörighetsfrågan synes mig icke förefinnas.

På grund härav hemställer jag,

att riksdagen måtte avslå såväl förevarande proposition som de i ämnet väckta motionerna.»

2:o) *vidkommande förslaget till lag innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag:*

dels av herr *Hederstierna,* som med instämmande av herrar *Nilsson* i Skottlandshus, *Rogberg, af Ekenstam* och *Johansson* i Brånalt anfört:

»I propositionen, som med undantag av bestämmelsen om tiden för laga kraftträdandet blivit av utskottet tillstyrkt, hava bland de statstjänster, vilka ej må innehavas av kvinna, icke upptagits sådana domartjänster, för vilkas beklädande erfordras lagkunskap, samt sådana tjänster, med vilka chefsbefattningar äro förenade. Detta har emellertid blivit föreslaget i den av herr von Geijer framburna motionen. Utan att inlåta mig på frågan, huruvida en kvinna lämpar sig för domarvärv eller att vara chef, måste

jag till en början fästa det största avseende vid den uppfattning av kvinnan, som ännu åtminstone är rådande bland den stora allmänheten, och det emottagande, som hon till följd härav skulle röna, om hon tillätes fungera som ordförande i underrätt. Särskilt tänker jag därvid på den svenska jordbruksbefolkningen ävensom på vissa befolkningslager i städerna. Genom att icke utesluta kvinnan från berörda ordförandeskap sätter man domstolens auktoritet i den största fara, och denna auktoritet är för samhället av vida större betydelse än kvinnornas önskan att erhålla tillåtelse att bekläda berörda befattningar. Utesluter man henne därifrån, bör hon med hänsyn till den uppfostrande betydelse, som ordförandeskap i domstol har, jämväl utestängas från övriga domarbefattningar, i vilka lagkunskap erfordras.

Vad som nu sagts angående svårigheten för en kvinna att såsom ordförande i underrätt upprätthålla den erforderliga auktoriteten måste, enligt min mening, jämväl gälla för kvinna såsom innehavare av sådana tjänster, med vilka chefsbefattningar äro förenade.

På grund härav hemställer jag,

att riksdagen måtte besluta, att 2 § skall hava följande lydelse:

2 §.

Följande statstjänster må ej innehavas av kvinna:

1. Domartjänster, för vilkas beklädande erfordras lagkunskap, samt sådana tjänster, med vilka chefsbefattningar äro förenade;

2. militära och civilmilitära tjänster ävensom sådana tjänster utom krigsmakten, med vilka är förenad skyldighet att tjänstgöra vid armén eller marinen;

3. diplomatiska och konsulära tjänster, socialattaché- och kanslistbefattningar däri dock ej inbegripna;

4. tjänster vid fångvårdsanstalt, allmän uppfostringsanstalt, allmän alkoholistanstalt eller annan dylik inrättning, såvida med tjänsten är förenad skyldighet att inom anstalten utöva ledning eller bevakning huvudsakligen av män eller manliga minderåriga; dock må utan hinder härav kvinna kunna, där särskilda omständigheter därtill föranleda, innehava befattning såsom lärare vid anstalt, som nu sagts;

5. tjänster vid anstalt för sinnessjuka, med vilka tjänster är förenad

skyldighet att handhava sådan vård av sinnessjuka, vilken icke skall handhavas av kvinna;

6. tjänster, med vilka är förenad skyldighet att ansvara för eller biträda vid upprätthållande av allmän ordning och säkerhet; dock må utan hinder härav kvinna kunna för särskild uppgift innehava anställning vid poliskår;

7. tjänster vid tullverket, med vilka är förenad skyldighet att fullgöra bevakning;

8. tjänster vid skogsstaten, med vilka är förenad skyldighet att fullgöra bevakning;

9. tjänster, med vilka är förenad skyldighet att meddela undervisning i gymnastik vid högre allmänt läroverk, realskola eller seminarium för utbildande av manliga folkskollärare.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av vad sålunda stadgats, utfärdar Konungen.»

dels och av herr *C. G. Ekman*, som anfört:

»Inom utskottet har jag sökt åvägabringa enighet om det stadgande rörande kvinnas behörighet att utöva domarämbetet, att undantag skulle göras blott för sådana 'domartjänster, med vilka är förenad skyldighet att föra ordet i underrätt'. Härigenom skulle de — för övrigt från alla håll erkända — betänkligheter, som, särskilt med hänsyn till nu gällande utbildningsbestämmelser för domaraspiranter, måste anses förbundna med upplåtelse för sådan kvinnlig aspirant att bekläda uppdraget som ordförande i underrätt, vara avlägsnade, medan däremot banan i övrigt öppnas jämväl för kvinnor.

Ehuru detta alternativ icke saknade sympatier från olika håll inom utskottet, visade det sig likväl icke möjligt att därför uppbringa ett utskottsflertal. Jag blev därför i min tur hänvisad att med utslagsröst avgöra emellan de både återstående alternativen: å ena sidan bifall till propositionen obeskuren och å andra sidan förslag om att kvinnorna skulle uteslutas från domarbanan över huvud och därjämte även från chefsbefattningar i allmänhet, detta i enlighet med den till betänkandet nu av hr Hederstierna m. fl. fogade reservationen. I detta val anslöt jag mig till propositionen och står därför jämte övriga anhängare inom utskottet till denna bakom utskottets förslag.

Då jag emellertid alltjämt håller före, att ett beslut i överensstämmelse med mitt ovan angivna yrkande skulle i nu förevarande avseende

bäst tillgodose såväl kvinnornas som rättsskipningens intressen, har jag funnit mig böra reservationsvis hemställa, att riksdagen måtte bifalla utskottets förslag med den avvikelse, att behörighetslagens 2 § erhåller följande ändrade lydelse:

2 §.

Följande statstjänster må ej innehavas av kvinna:

1. domartjänster, med vilka är förenad skyldighet att föra ordet i underrätt;

2. militära och civilmilitära tjänster ävensom sådana tjänster utom krigsmakten, med vilka är förenad skyldighet att tjänstgöra vid armén eller marinen;

3. diplomatiska och konsulära tjänster, socialattaché- och kanslibefattningar däri dock ej inbegripna;

4. tjänster vid fångvårdsanstalt, allmän uppfostringsanstalt, allmän alkoholistanstalt eller annan dylik inrättning, såvida med tjänsten är förenad skyldighet att inom anstalten utöva ledning eller bevakning huvudsakligen av män eller manliga minderåriga; dock må utan hinder härav kvinna kunna, där särskilda omständigheter därtill föranleda, innehava befattning såsom lärare vid anstalt, som nu sagts;

5. tjänster vid anstalt för sinnessjuka, med vilka tjänster är förenad skyldighet att handhava sådan vård av sinnessjuka, vilken icke skall handhavas av kvinna;

6. tjänster, med vilka är förenad skyldighet att ansvara för eller biträda vid upprätthållande av allmän ordning och säkerhet; dock må utan hinder härav kvinna kunna för särskild uppgift innehava anställning vid poliskår;

7. tjänster vid tullverket, med vilka är förenad skyldighet att fullgöra bevakning;

8. tjänster vid skogsstaten, med vilka är förenad skyldighet att fullgöra bevakning;

9. tjänster, med vilka är förenad skyldighet att meddela undervisning i gymnastik vid högre allmänt läroverk, realskola eller seminarium för utbildande av manliga folkskollärare.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av vad sålunda stadgats, utfärdar Konungen.

Under förutsättning, att detta förslag bifalles, yrkar jag vidare, att motiveringen i utskottets betänkande å sid. 7 andra stycket måtte erhålla följande lydelse:

Ett av de mest — — — — — — — — — utförligt redogjort. Utskottet har vid prövning av denna fråga icke kunnat undgå att finna, att ur rättsskipningens synpunkt en något mera varsam övergång till obegränsad behörighet än den av departementschefen förordade synes vara tillrådlig. Särskilt gäller detta sådant domaruppdrag, som innesluter skyldighet att tjänstgöra såsom ordförande i underrätt. I överensstämmelse med denna uppfattning har utskottet därför såsom 1 punkt i 2 § bland de befattningar, som icke må innehavas av kvinna upptagit tjänster, med vilka är förenad skyldighet att föra ordet i underrätt.»

3:o) *vidkommande viss del av motiveringen:*

av herr *Jacob Larsson.*